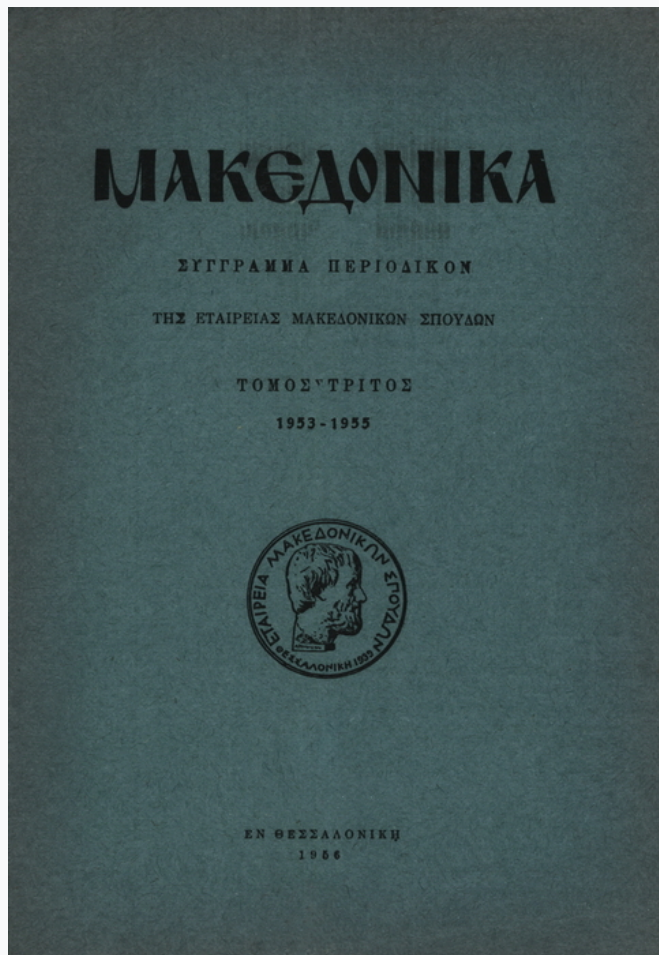

Μακεδονικά

Τόμ. 3 (1956)

Σημείωμα περί του ονόματος της Βυζαντινής πόλεως Μελενίκου

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.1114](https://doi.org/10.12681/makedonika.1114)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1956). Σημείωμα περί του ονόματος της Βυζαντινής πόλεως Μελενίκου. *Μακεδονικά*, 3, 404–407.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1114>

καὶ τῆς Γαλατίστης.» Ἡ ὀνομασία αὕτη *χειμαδίον* ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ μονύδριον δὲν ὑφίστατο πλέον ὥς ἐνδιαίτημα μοναχῶν, διότι εἶχεν ἐρειπωθῆ. Ἐν τούτοις ἐξακολουθεῖ νὰ ἀναφέρεται ἀκόμη καὶ εἰς μεταγενέστερα πατριαρχικά ἔγγραφα ὡς «*Ἅγιος Νικόλαος τῆς Πανίκοβης, ὁ ἐγγὺς τῆς χώρας Γαλατίστης*» μέχρι καὶ τῶν χρόνων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' (1797).¹ Ἡ *Πανίκοβα* φαίνεται ὅτι ἦτο τὸ τοπωνύμιον τῆς περιοχῆς, ὅπου ἔκειτο τὸ μονύδριον.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 52 τέλος ἱεροδικαστικὴν πραγματογνωμοσύνην καὶ ἀπόφασιν² τοῦ 1839 δὲν ἀναφέρεται πλέον ὀνομασί, ἀλλ' ὡς χεμερινὴ ἀπλῶς βοσκή, τῆς ὁποίας τὴν ἰδιοκτησίαν διεκδικεῖ ἡ οὐχὶ μακρὰν δυτικώτερον κειμένη μονὴ τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας. Σήμερον κατὰ τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας μοῦ ἔδωσεν ὁ ἐν Γαλατίστῃ ὑπηρετῶν ἐνωμοτάρχης Κοντορίκος Στέργιος τοῦ Γεωργίου, φοιτητῆς τῆς θεολογίας, ἐλάχιστα ἐρείπια τοῦ μονυδρίου σφύζονται, ἐξακολουθεῖ ὁμως ἡ τοποθεσία νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τὸ ἐξωκκλήσιον εὑρίσκεται ΒΔ τῆς Γαλατίστης εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων χιλιομέτρων, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ χωρίου Λειβαδίου. Σήμερον κεῖται εἰς σωρὸν λίθων διατρήτων ἐν πολλοῖς ὑπὸ σφαιρῶν. Εἰς ἀπόστασιν δέκα περιπου μέτρων ὑπάρχει πηγὴ. Ὑπάρχει καὶ λευκὴ τις πλάξ φέρουσα τὸ χάραγμα XIII, εἰς δὲ τὸ δεξιὸν μέρος τὰ γράμματα ΕΑΝ. Ἡ πλάξ εἶναι διάτρητος καὶ αὕτη ἐκ σφαιρῶν. Κατὰ τοὺς χωρικοὺς τὸ ἐξωκκλήσιον ἐκτίσθη πιθανῶς τὸ 1850 καὶ κατέπεσε τὸ 1907. Πρὸ ἐξηκονταετίας τὸ ἐξωκκλήσιον ἀπετέλει μονήν, εἰς τὴν ὁποίαν διέμενον τεσσαράκοντα μοναχοὶ ὑπὸ ἡγούμενόν τινα Γερμανόν, καταγόμενον ἐκ Ζαγκλιβερίου. Ἡ μονὴ εἶχε περὶ τὰ πεντακόσια στρέμματα ἀγρῶν, τετρακοσίας ἀγέλαδας καὶ τρεῖς χιλιάδας αἰγοπροβάτων. Κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ἐχρησίμευσεν ὡς καταφύγιον καὶ κέντρον τροφοδοσίας τῶν ἐλληνικῶν σωμάτων. Ἐξῶθι τοῦ Μοναστηρίου συνήφθησαν σφοδραὶ μάχαι μεταξὺ τοῦ σώματος τοῦ καπετὰν Νταφώτη καὶ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος ὑπὸ τινα Μπαϊράμ. Ἡ σπουδαιότερα τῶν μαχῶν ὑπῆρξεν ἡ συναφθεῖσα τὴν 2αν Μαΐου 1904, ὁπότε πιθανῶς κατέπεσε καὶ τὸ μοναστήριον. Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς μονῆς ἡ ἀκίνητος περιουσία αὐτῆς ἐξεποιήθη καὶ καλλιεργεῖται σήμερον ὑπὸ τῶν κατοίκων Γαλατίστης καὶ Λειβαδίου.

Αἱ παραδόσεις τῶν χωρικῶν περὶ τῆς κτίσεως τῆς μονῆς δὲν φαίνονται πολὺ ἀκριβεῖς. Πρόκειται περὶ ὑστερογενῶν μυθευμάτων. Ἐπίσης ὀλίγον πιθανὸν φαίνεται ὅτι πρὸ ἐξηκονταετίας ἴστατο ἔτι ὀρθὴ καὶ διέμενον ἐν αὐτῇ τεσσαράκοντα μοναχοί. Τὸ μόνον βέβαιον ἐξ ὧν αὐτῶν εἶναι αἱ μάχαι τῶν Ἑλλήνων ἀγωνιστῶν πρὸς τοὺς Τούρκους, μαρτύριον τῶν ὁποίων ἀποτελοῦσιν αἱ ὀπαὶ τῶν σφαιρῶν.

ΣΤΙΛΛΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΝΟΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ὁ ἐπιφανὴς βυζαντινολόγος H. Grégoire ἀσχολούμενος περὶ τὸ ὄνομα τῶν Μελιγκῶν τοῦ Ταυγέτου καὶ δεχόμενος ὅτι τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ σλαβικοῦ Meliniki διὰ μεταθέσεως, καταληξάσης εἰς τὴν μορφήν Melinki (*Μελιγκοί*), διότι εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ἀπαντᾷ τὸ σύμπλεγμα *λν*, ὑπενθύμισεν ὅτι τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Melnik, ἡ ὁποία μετεγράφη

¹ Βλ. Π α π α γ ε ω ρ γ ι ο ν, ἐνθ' ἀν. σ. 416 κέ.

² Βλ. Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, ἐνθ' ἀν. σ. 55.

ἑλληνιστὶ εἰς *Μελένικον* ἢ *Μελένοικος*.¹ Ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ὁρμώμενος ὁ P. Skok ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι τὸ τοπωνύμιον *Melnik* προέρχεται ἐκ τοῦ σλαβικοῦ *melū*, ὃ ἐστὶ ἄμμος, ἀβεσπτόλιθος, ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὸ τσεχικὸν *Melnik*.² Κατὰ ταῦτα *melnik* θὰ ἐσήμαινεν ἀρχικῶς τόπον ἀμμόδῃ ἢ τιτανώδῃ.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἐπαναφέρουν εἰς τὸ μέσον τὴν συζήτησιν περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος τῆς ὀχυρᾶς μεσαιωνικῆς πόλεως τοῦ Μελενίκου, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐκαυχῶντο ὅτι προήρχοντο ἐκ Φιλιππουπόλεως *καθαροὶ τὸ γένος Ῥωμαῖοι*.

Ἦδη ὁ Tafel τὸ 1839 ἐσχέτισε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως πρὸς τὸ σλαβικὸν *Melnik*.³ Ἐκτοτε πιστεύεται ὅτι τοῦτο εἶναι σλαβικόν. Ὁ εἰδικώτερον περὶ αὐτοῦ πραγματευθεὶς Π. Σ. Σπανδωνίδης⁴ ἀποκρούων ὀρθῶς τοὺς φερομένους παρὰ τοῖς νεωτέροις τύπους *Μελένοικος*, *Μελένικος*, *Μελένοικος*, *Μελλένικος*, ὡς πλασθέντας ὑπὸ λογίων, προσπαθοῦντων νὰ ἐτυμολογήσωσι τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἑλληνικῆς, καὶ περιοριζόμενος εἰς τοὺς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἀπαντῶντας *Μελένικος* καὶ *Μελενίκος*⁵ καὶ τὸν παρὰ τῷ σημερινῷ λαῷ οὐ *Μιλνίκους*, σχετίζει καὶ οὗτος τὸ ὄνομα πρὸς τὸ σλαβικὸν τοπωνύμιον *Melnik*, διότι καὶ ὁ τονισμὸς εἰς τὴν παραλήγουσαν συμφωνεῖ πρὸς τὸ σλαβικόν. Διὰ τὸ λαϊκωτέρου δὲ τύπου οὐ *Μιλνίκους* φρονεῖ ὅτι πλησιάζομεν ἀπολύτως πρὸς τὸ σλαβικόν. Κατὰ ταῦτα ἐκ τοῦ τύπου *Melnik* «προήλθεν ὁ τύπος *Μελένικος* (*Μιλνίκους*) καὶ κατ' ἀνάπτυξιν ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ λογίᾳ γλώσσῃ *Μελενίκος*. Τέλος κατὰ παρετυμολογίαν τινὰ ἀγνώστου βάσεως ἐλέχθη ὁ *Μελένικος*». Τὸν νεώτερον τύπον τὸ *Μελένικον* ἐξηγεῖ «διὰ τοῦ γλωσσικοῦ φαινομένου τῆς ἀλλαγῆς τοῦ γένους.» Διὰ τὸν παρὰ Χατζιδάκι τύπον⁶ *Μελλένικος*, παρατηρεῖ ὅτι «χωρὶς νὰ ἀντιβαίνειν εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐκφορὰν τῆς λέξεως ἐπιζητεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ μάλιστα ταύτην» θὰ ἦτο δὲ καὶ προτιμητέος, ἂν θὰ ἠδύνατο νὰ υποστηρικθῇ, ὅτι ὁ Μελένικος... ὑπῆρξε πόλις ἐν Ἑλληνοφώνῳ περιφερείᾳ ἀναπτυχθεῖσα βαθυμερὸν καὶ ἴσως ἐν τῇ γαιοκτησίᾳ Μελλενίκου τινὸς (ὡς ἀπὸ τοῦ Μυζηθρά: ὁ Μυζηθρᾶς, Μυστρᾶς). Κατὰ ταῦτα ὁ Σπανδωνίδης ἀποκρούει τὴν ἐκ τοῦ ὀνόματος ἰδιοκτητοῦ τινὸς *Μελενίκου* ἢ *Μελλενίκου* καταγωγὴν τοῦ τοπωνυμίου.

Ταῦτα πάντα ἔχουσιν ἐν τῷ συνόλῳ καλῶς. Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μερικαὶ δυσκολίαι, τὰς ὁποίας δὲν ἐπρόσεξαν οὔτε ὁ Σπανδωνίδης οὔτε ὁ Grégoire. Ἐὰν δεχθῶμεν ὡς ἀρχικὴν μορφήν τῆς λέξεως τὸν τύπον ὁ *Μελένικος* κατὰ τὸ σημερινὸν σλαβικὸν *Melnik*, δὲν δικαιολογεῖται οὔτε ἡ ἀνάπτυξις τοῦ εἰς τὸν τύπον *Μελενίκος* οὔτε τὸ ἀρσενικὸν τοῦ γένους τοῦ ὀνόματος. Ἡ προϋπόθεσις τοῦ Grégoire, ὅτι τὸ σύμπλεγμα *lv* δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὴν ἑλληνικὴν, δὲν εἶναι ἀκριβές. Τοῦτο ὅχι

¹ Byzantion, τόμ. 21 (1951) σ. 249. «Comme en grec on ne trouve pas la séquence *lv*, il est normal qu' un *M e l i n i k i* slave ait subi une métathèse, aboutissant à *M e l i n k i*, grec *Μελινκοί*. Faut-il rappeler le nom de la ville *M e l n i k* qu' on a transcrit en grec *Μελένικον* ou *Μελένοικος*?»

² Ἐνθ' ἀν. σ. 280.

³ Th. Tafel, De Thessalonica ejusque agro. Berolini 1839, σ. 97.

⁴ Πέτρος Σ. Σπανδωνίδης, *Μελένικος*, ὁ νεκρὸς μακεδονικὸς ἀκρίτης. Θεσσαλονίκη 1930, σ. 155.

⁵ Πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Σπανδωνίδου σημειωμένων πηγῶν τὸ ὄνομα ἀπαντᾷ καὶ παρὰ Γρηγορᾶ (Βόνν. 413,23. 633,2), καθὼς καὶ εἰς ἀρκετὰ ἔγγραφα τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, οἷον *Actes Zographou* ἀρ. 26 (1328) 77, ἀρ. 27 (1328) 32,34, ἀρ. 33 (1342) 46, ἀρ. 34 (1342) 51,53,67. *Actes de Chilandar* ἀρ. 41 (1319), 99, ἀρ. 42 (1319) 41, ἀρ. 43 (1319) 42, ἀρ. 56 (1321) 6, ἀρ. 144, (1355) 45. Παρὰ *Dölger*, Aus den Schatzkammern des heiligen Berges, ἀρ. 9,26, ἀρ. 37, 95, ἀρ. 43/4, 27, ἀρ. 53,56, ἀρ. 91,7. Εἶναι ἄξιον σημειώσεως ὅτι εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 34 ἔγγραφον τῆς μονῆς Ζωγράφου τὸ ὄνομα γράφεται *Μεληνίκος* (=Μελενίκος). Προφανῶς πρόκειται περὶ ἐπιδράσεως τοῦ βορειοῦ φωνηεντισμοῦ ἀντὶ Μελενίκου. Ὁ τύπος ἀποτελεῖ τὴν προβαθμίδα τοῦ δημόδους *Μιλνίκους*.

⁶ Γ. Χαστάκη, Ἡ ἀκαδημαϊκὰ ἀναγνώσματα, τόμ. Γ', σ. 53.

μόνον εἶναι σύνηδες, πρβλ. τὰ *στέλνω*, *σφαλνῶ* καὶ τὰ παρόμοια, ἀλλὰ καὶ ὕστερο-γενῶς ἀνεπτυχθῆ μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ ἐνδιαμέσου εἰς τὰ βόρεια ιδιώματα, οἷον *σέλνου* (=σέλινο). Τὸ δὲ τοῦ Σπανδωνίδου, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ ε ὀφείλεται εἰς «ἀνάπτυξιν ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ λογικῇ γλώσσῃ», οὐδὲν λέγει. Ὡστε ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ παρουσία τοῦ ε εἰς τοὺς τύπους *Μελένικος* ἢ *Μελένικος*.

Ἐὰν ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ εἰς -*νικος* ἢ -*νικον* σλαβικῆς πιθανῶς προελεύσεως τοπωνύμια, οἷον *Δρεστενίκον*, *Μπεζενίκος* κττ.¹, θὰ ἴδωμεν ὅτι ταῦτα κατὰ τὸν Vasmer προήλθον ἐκ σλαβικῶν, ληγόντων εἰς -*inikā* ἢ -*ēnikā*. Κατὰ ταῦτα καὶ τὸ *Μελένικος* πιθανῶς προήλθεν οὐχὶ ἐκ τοῦ *Melnik*, ἀλλὰ ἐκ παλαιοσλαβικοῦ τινος *Melīnikā* ἢ *Melēnikā*, ἐξ οὗ ὁ τύπος *Μελένικον* ἢ *Μελίνικον*, ἐξ οὗ, θεωρηθέντος ὡς γενικῆς, ἡ ὀνομαστικὴ *Μελένικος* (ὁ) ἢ *Μελένικος* (ὁ). Ὁ δημῶδης τύπος *Μιλνίκους* (οὐ) ὀφείλεται εἰς τὸν βόρειον φωνηεντισμόν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐκ τῆς σλαβικῆς ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματος συμφῶνως πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ Vasmer οὐδαμοῦ προσκρούει.

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ κατὰ γενικὴν καὶ κατόπιν κατ' ὀνομαστικὴν ἀρσενικοῦ γένους πολυάριθμα ἑλληνικὰ τοπωνύμια προέρχονται κατὰ κανόνα ἐξ ὀνομάτων ἰδιοκτητῶν, νομίζω ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου δυνατὴ καὶ ἡ ἐκ τοιοῦτου τινὸς ὀνόματος καταγωγὴ τοῦ τοπωνυμίου. Τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ὄρεινὴ χώρα (τὰ Ζαγόρια) κατῳκεῖτο ὑπὸ Σλάβων κατὰ τὸν Ζ' ἢ καὶ Η' καὶ Θ' αἰῶνα, οὐδόλως ἐμποδίζει τὸ κτισθὲν κάστρον νὰ ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦ Βυζαντινοῦ κτίστου ἢ καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου τῆς περιοχῆς· διότι οἱ κτίσαντες τὸ φρούριον ἀσφαλῶς δὲν ἦσαν Σλάβοι. Οὗτοι καὶ εἰς τοὺς χρόνους ἀκόμη τοῦ Καντακουζηνοῦ (ΙΑ' αἰῶν) ἦσαν νομάδες οἰκοῦντες ἐν κώμαις ἀτειχίστοις.² Παράδειγμα *πολιχνίου*, ὠχυρωμένου δηλ. πολισματος, οἷον ἦτο καὶ τὸ *Μελένικον*, φέροντος ὄνομα προσώπου, ἔχομεν καὶ ἐν τῇ ἐν Θράκῃ κειμένη ὄρεινῃ περιοχῇ τῆς Μόρας τὸ *πολίχνιον* Ἐφραίμ.³ Καθὼς δὲ ἔδειξεν ὁ Κ. Ἀμαντος καὶ τὸ τοπωνύμιον *Στενήμαχος* προέρχεται ἐκ παραδοθέντος ἐπωνύμου.⁴

Τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἐπωνύμου *Μελένικος* ἢ *Μελένικος* καθιστᾷ πιθανωτάτην τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τὰς Σέρρας πεδινοῦ χωρίου *Μελνικίτο* (*Melnikic*)⁵ ἢ καλύτερον *Μιλνικίτο*.⁶ Τὸ τοπωνύμιον ἀνήκει εἰς τὴν μεγάλην κατηγορίαν τῶν εἰς -*ιση* ληγόντων τοπωνυμίων, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδιοκτήτου, λήγοντος εἰς -*ισης*, οἷον *Μιχαλίση*, *Διαβολίση*, *Πειρίση*, *Μεταγγίση* κτλ. Ὁ ἀρχικῶς τύπος αὐτοῦ εἶναι τοῦ *Μελνικίση* (*Μελινικίση*), ἐξ οὗ κατὰ τὸν βόρειον φωνηεντισμόν προήλθε κανονικώτατα τὸ σημερινὸν δημῶδες ὄνομα *Μιλνικίτο*.

Ἀλλὰ τὸ *Μελνικίσης* τοῦτο προϋποθέτει ἀσφαλῶς τὸ ὄνομα *Μελένικος*, ὡς ὑποκοριστικὸν αὐτοῦ. Γεννᾶται τώρα τὸ ζήτημα τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τούτου, *Μελένικος*. Ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἀρχαίου ὀνόματος, ἡ ἐτυμολογία δὲν θὰ ἦτο δύσκολος. Κατὰ τὰ *Μελέαγρος*, *Μελέϊππος*, ἡδύνατο πολὺ καλὰ νὰ ληχθῇ καὶ *Μελένικος* (=ῥ τινα μέλει ἢ νίκη). Δυστυχῶς τοιοῦτον ὄνομα δὲν παραδίδεται. Δεδομένου ὅμως ὅτι οὔτε ἡ λέξις *μέλει* οὔτε ἡ λέξις *νίκη* ἀπώλοντο, τὰ δ' ἐκ τοῦ *νίκη* σύνθετα δὲν εἶναι ἄγνωστα οὔτε εἰς τὴν βυζαντινὴν ἱστορίαν οὔτε εἰς τὸ βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, οἷον Ἀγαθόνικος, Ἀνδρόνικος, Εὐνικός, Καλλίνικος, Κλσόνικος,

¹ Βλ. M. V a s m e r, Die Slaven in Griechenland. Berlin 1941, σ. 306 κέ.

² Καντακουζηνός, Βόνν. II σ. 402.

³ Καντακουζηνός, Βόνν. II σ. 404 κ.ά.

⁴ Κ. Ι. Ἐμάντου, Τοπωνυμικά, ἐν Λεξικογραφικῷ Ἀρχεῖφ τόμ. Ε' (198) σ. 61 κέ.

⁵ Πρβλ. Σ π α ν δ ω ν ἰ δ ο υ, ἐνθ' ἄν. σ. 159.

⁶ Οἱ παρὰ Vasmer (σ. 219) τύποι *Μελεγκίτοι* ἢ *Melinkic* εἶναι ἐσφαλμένοι.

Λαόνικος, Στρατόνικος κτλ.,¹ καὶ ἂν δὲν ἐσώθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ἡδύνατο πολὺ καλὰ νὰ πλασθῇ τὸ ὄνομα *Μελένικος*, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἀπὸ τοῦ *Ι'* αἰῶνος ἐμφανίζεται ἀξιοσημείωτος τάσις πρὸς τὰ ἀρχαιοπρεπῆ ὀνόματα.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΑΙ ΠΥΡΑΙ ΕΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν τρεῖς νέας πληροφορίας περὶ τοῦ ἐθίμου τῶν πυρῶν ἐν Μακεδονίᾳ, προερχομένας ἐκ μαθητῶν μου.

1

Πυραὶ εἰς τὸ "Αργος "Ορρεστικόν.

Κατὰ τὴν Ἀπόκριω εἰς κάθε συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Ὁρρεστικοῦ γίνεται πανηγυρικὸν τὸ ἄναμμα τῆς πυρᾶς, ὀνομαζομένης *μπουμπούνας* ἢ *παλιαπούλιας*. Τὴν παλιαπούλια κάμνουν κυρίως τὰ παιδιὰ μεταφέροντα ἐκ τῶν ἀγρῶν ἀκάνθας ἐπὶ ἓνα συνεχῶς μῆνα πρὸ τῆς ἡμέρας τοῦ εορτασμοῦ. Τὰς συναθροισζομένας ἀκάνθας φυλάττουν «ἐπιμελῶς», διὰ νὰ μὴ τὰς κλέψουν τὰ παιδιὰ ἄλλης συνοικίας. Τὴν ἡμέραν τῆς Ἀπόκριω τὰ παιδιὰ ἀνάπτουν τὰς συσσωρευθεῖσας ἀκάνθας, πέραξ δὲ τῆς πυρᾶς χορεύουν μετὰ τὸ τραγοῦδι

Πῶς σιουμπίζουν τὸ πιπέρι ;

"Ετσι, ἔτσι μετὰ τὸ χέρι.

Σηκωθῆτε, παλληκάρια,

μετὰ σπαθιά καὶ μετὰ χαντζάρια.

Εἰς τὸν στίχον *"Ετσι, ἔτσι, μετὰ τὸ χέρι* οἱ χορεύοντες κάθηνται καὶ μιμοῦνται τὸ στούμπισμα τοῦ πιπεριοῦ. Μετὰ τὸ *Σηκωθῆτε, παλληκάρια* ἐγείρονται καὶ συνεχίζουν τὸν χορὸν. Ὄταν ἡ φλόξ καταπέσῃ τόσον, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ πηδήσῃ ὑπεράνω τῆς πυρᾶς, ὑπερπηδοῦν μικροὶ καὶ μεγάλοι. Ἀπὸ τὴν σχηματιζομένην ἀνθρακίαν (*ζιάρην*) δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πάρῃ κανεὶς εἰς τὴν οἰκίαν του, διότι «δὲν κάνει» οὔτε δ' ἐπιτρέπεται νὰ κατασβεσθῇ αὕτη δι' ὕδατος.

Δημοσθένης Κεραπποσόγλου

2

Χριστουγεννιάτικες φωτιὲς στὸ Λέχοβο.

Τὸ μήνυμα τοῦ ἐρχομοῦ τῶν Χριστουγέννων γίνεται μετὰ τῆς φωτιᾶς, πού ἀνάβουν τὰ παιδιὰ καὶ πού συμβολίζουν τῆς φωτιᾶς τῶν βοσκῶν τῆς Βηθλεὲμ κατὰ τὴν νύχτα τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Γενικὰ στὸ νομὸ Φλώρινης τὸ ἄναμμα τῆς φωτιᾶς, πού λέγεται *μπουμπούνα*, δὲν γίνεται παντοῦ τὴν ἴδια μέρα. Ἔτσι λ.χ. στὸ Ἀμύνταιο γίνεται τῇ γιορτῇ τῆς Ἁγίας Βαρβάρας (4ῃ Δεκεμβρίου), στὴ Φλώρινα τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ στὸ Λέχοβο λίγες μέρες προτοῦ ἐρθοῦν τὰ Χριστούγεννα.

Πρῶτα πρῶτα τὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ κάμουν τῆς φωτιᾶς, τριγυρίζουν τῆς γειτονιᾶς τοῦ χωριοῦ καὶ μαζεύουν τὰ ξύλα. Ὄταν ἔρθῃ ἡ ἡμέρα γιὰ τὸ ἄναμμα, μαζεύονται παρέες παρέες καὶ ὅταν νυχτώσῃ βάζουν φωτιά στοὺς σωρούς τῶν ξύλων,

¹ Ἐν Κύρῳ ὑπάρχει χωρίον, ὀνομαζόμενον *Λευκόνοικον*, τὸ ὁποῖον ὁ Σ. Μεγάροδος (Ἀθηνᾶ, τόμ. 18 (1907) σ. 348) ἠτυμολόγησεν ἐκ τοῦ «εἰς τὸν λευκὸν οἶκον». Ἀπλουστερά νομίζω εἶναι ἢ ἐκ τοῦ ὀνόματος κητορὸς τινος ὀνόματι *Λευκοῖκου* ἐτυμολογία.